

توضیحات:

- خلاصه شده در ۲۰ صفحه
- ویژه آزمون آموزگار ابتدایی
- با قابلیت پرینت

**جزوه خلاصه راهنمای
معلم فارسی اول ابتدایی**

برای تهیه بسته سوالات استخدامی راهنمای معلم فارسی با پاسخنامه تشریحی، **اینجا** بزنید.

همچنین جهت مشاهده آخرین اخبار استخدامی آموزش و پرورش، **اینجا** بزنید.

جزوه خلاصه راهنمای معلم فارسی اول

الف) ساختار کتاب بخوانیم

کتاب بخوانیم در پایه اول شامل چهار بخش است:

بخش اول

دوازده نگاره شامل دوازده موضوع در این بخش قرار دارد. هر نگاره عنوان خاصی دارد که دربرگیرنده مطالب آن نگاره است. رویکرد نگاره ها از کل به جزء است؛ ابتدا تصویر بزرگ نگاره با هدف تشویق دانش آموزان به سخن گفتن، خوب دیدن، تفکر و خوب گوش دادن پیش روی آن.

کتاب فارسی در سال اول شامل سه بخش است:

نگاره ها، نشانه های یک، نشانه های دو، ساختار انتخابی بر مبنای مراحل رشد زبان و توانایی یادگیری، طراحی شده اما کتاب های دوم به بعد ساختار موضوعی دارند.

گرچه ساختار زبانی این کتاب ها نیز در فارسی اول بر پایه موضوع هایی نظیر (نهادها، بهداشت، اخلاق، دانش و دانشمندان، دین، ملی میهنی، طبیعت، هنر و ادب) شکل گرفته است، اما این تقسیم بندی به صورت آشکار در ساختار کتاب به چشم نمی آید.

بخش اول: نگاره ها آموزش فارسی اول ابتدایی

این بخش در واقع جانشین لوحه ها در کتاب های پیشین است. ده نگاره برای چهار هفته، پیش بینی شده است که شامل ده موضوع است؛ خانواده، در راه مدرسه، حیاط مدرسه، کلاس، بوستان (پارک)، طبیعت و مزرعه، باغ وحش، مسجد، عید نوروز.

هر نگاره عنوان و موضوع خاصی دارد که دربرگیرنده مطالب آن نگاره است؛ مانند: به خانها خوش آمدی یا بازی، بازی تماشا.

این عناوین به جای جمله های قالبی و خشک و بی روح برگزیده شده است.

رویکرد آموزش نگاره ها از کل به جزء است: ابتدا تصویر بزرگ نگاره با هدف تشویق دانش آموزان به سخن گفتن، خوب دیدن، تفکر و خوب گوش دادن پیش روی آنهاست.

سپس تصاویر کوچک زیر نگاره همراه با نام هر تصویر عرضه می شود تا تصویر و نام آن، هردو در ذهن دانش آموز ثبت و ضبط شود.

۱- تصویر بزرگ آموزشی

الف) محتوا: اعضای یک خانواده

ب) هدف

- آموزش مفاهیم متناسب با برنامه درسی زبان فارسی و هم سو با برنامه درسی ملی
- پرورش و تقویت مهارت های زبانی یافتن واژه مناسب برای تمرین بیشتر تا تقویت توانایی تشخیص شکل نوشتاری و آوایی
- آشنایی با مفاهیم کلیدی سایر حوزه ها در یادگیری (علوم، ریاضی، هنر، دینی و قرآن، تربیت بدنی = رویکرد تلفیق)
- توانایی کاربرد آموخته ها در متن زندگی
- تقویت نگرش مثبت نسبت به زبان فارسی

۲- تصویرک ها

الف) محتوا: تعدادی تصویر بین ۴ تا ۱۰ تصویر مرتبط با تصویر بزرگ آموزشی

ب) هدف

- انطباق تصویرک و واژه ها
- تقویت مهارت های شفاهی زبان (گوش دادن، سخن گفتن)
- گسترش گنجینه واژگانی با تکیه بر تصویر خوانی

آموزش فارسی اول ابتدایی فعالیت ها و تجربه های یادگیری نگاره ها

تعداد فعالیت های یادگیری با توجه به توان درک و دریافت و میزان پیشرفت سوادآموزی از نگاره یک تا ده متفاوت است و بر پایه رعایت اصل حرکت از ساده به دشوار و نیز با توجه به توانایی ذهنی و زبانی کودکان، این فعالیت ها سازماندهی شده است؛ بنابراین در نگاره ها حدود دو تا شش فعالیت پیش بینی شده است.

فعالیت های یادگیری به گونه ای سامان یافته، در چند بخش ارائه می گردد. هدف از این فعالیت ها یکسان کردن روش های آموزش است و معلم می تواند آزادانه عمل کند. این آزادی عمل به تواناییها و ظرفیتهای تک تک افراد کلاس بازمی گردد.

فعالیت های این بخش عبارت اند از:

ببین و بگو:

هدف از این فعالیت توجه و تمرکز دانش آموز، جمله سازی و بیان شفاهی تصویرها است. (تصویر خوانی) معلم می تواند علاوه بر آنکه درباره هر تصویر پرسش هایی طرح بکند ارتباط میان تصاویر را نیز موضوع پرسش و محل توجه دانش آموز قرار دهد. دانش آموز باید در یک جمله مقصود را بیان کند. این تمرین ها می تواند فرصتی برای یادگیری مشارکتی فراهم نماید.

- اهداف

- * تقویت خوب دیدن
- * پرورش قوه تمیز و تشخیص
- * تقویت توانایی خوب سخن گفتن
- * رشد توانایی تبدیل دیده ها به گفتار

گوش کن و بگو:

هدف از این فعالیت تقویت توجه، تمرکز، واکنش نسبت به سوال، درک تصویری، جمله سازی، بیان شفاهی دیده ها و نکات دیگری است که ممکن است دانش آموزان به طور خاص به آنها توجه داشته باشند. سوالات جنبه الگویی دارند، معلم در انتخاب این سوالات یا سوالات مشابه آزاد است.

نکته اساسی آن است که در پاسخ‌ها به جنبه‌های خلاق باید توجه ویژه شود و از هم‌پنداشن آموزان پاسخ‌های یکسان خواسته نشود.

معلم می‌تواند پس از دریافت پاسخ‌های فردی و جمعی به جمع‌بندی بپردازد.

- اهداف

- * تقویت خوب گوش دادن
- * تقویت فرایندهای ذهنی
- * گسترش دامنه واژگان
- * تقویت مهارت خوب سخن گفتن
- * گسترش مفاهیم اصلی
- * تعمیق مفاهیم اصلی

بگرد و پیدا کن:

دانش آموز در این تمرین با توجه به صورت کلی کلمه که در حافظه دارد و خواندن آن را به کمک تصویر فراگرفته است، آن را در تصویر بیابید.

ابتدا معلم می‌تواند با خواندن واژه‌ها از دانش آموزان بخواهد آنها را در تصویر نشان دهند، سپس در مراحل بعدی دانش آموزان خود تصویر واژه را بیابند.

اهداف

- * انطباق واژه‌های شنیداری با اجزای تصویر
- * تقویت مهارت‌های کلامی
- * تقویت واژه‌آموزی
- * گسترش و تعمیق مفاهیم کل اصلی

به دوستان بگو

در این نوع تمرین ها دانش آموزان با یکدیگر و معلم ارتباط عاطفی برقرار می کنند و با توجه به آنچه تاکنون فراگرفته اند دایره سخن گفتن را وسعت داده و به محیط اطراف و مسائل شخصی و خصوصی خود سوق می دهند.

در این تمرین که جنبه خلاقانه دارد و باز پاسخ است دانش آموز می کوشد به کمک تخیل یا تفکر خویش مطالبی را در قالب بیان خاطره یا دیده ها و شنیده ها و اطلاعات خود بر زبان آورد.

- اهداف

* تقویت مهارت خوب گوش دادن

* تقویت نگرش مثبت نسبت به زبان فارسی

* تقویت مهارت گسترش مفهوم اصلی

* تقویت مهارت خوب سخن گفتن

* تقویت مهارت های ارتباطی

* تقویت مهارت ایجاد نظم و ترتیب

بدین ترتیب به علاوه از این طریق، ارتباط های صمیمی نیز بین دانش آموزان برقرار می شود.

آموزش فارسی اول ابتدایی بازی و نمایش:

این دو بخش که به طور متناوب می آیند با هدف ایجاد فضای شاد و تفریحی، کشف استعداد های نهفته و پرورش آنها، آموزش غیر مستقیم مسائل و تقویت مهارت های زبانی آماده ساختن دانش آموز برای زندگی در بیرون از محیط کلاس، ابراز وجود دانش آموزان و پرورش تخیل طراحی شده اند.

- اهداف

* ایجاد فضای لذت بخش و شادی آفرین

* تقویت مهارت های سخن گفتن و گوش دادن

* شناخت استعداد های کودکان و پرورش آن ها

* ایجاد فرصت سالم برای ابراز توانایی های فردی

* تقویت مهارت های حسی حرکتی

* ایجاد فرصت برای بیان عواطف و احساسات

* گسترش و تعمیق مفاهیم اصلی

* ایجاد و تقویت مهارت ایفای نقش

با هم بخوانیم

- اهداف

* ایجاد فضای شاد و لذت بخش

* تقویت نگرش مثبت نسبت به سخن منظوم فارسی

* تسلط بر آهنگ و ریتم و وزن و قافیه در شعر

* گسترش دامنه واژگان

* پرورش استعدادهای متمایل به شعر

* گسترش و تعمیق مفهوم اصلی (مثلا در نگاره ۱ موضوع خانواده)

در صفحات با هم بخوانیم شعرهایی انتخاب شده است که مکمل و همسو با محتوای آن نگاره است. این اشعار جنبه التذادی دارد و خواندن آن به شکل گروهی، فضای شادی در کلاس ایجاد می کند. این اشعار با خوانش معیار و همراه با آهنگ مناسب، به شکل لوح فشرده به نام کتاب گویا در اختیار معلمان قرار می گیرد تا در کلاس استفاده کنند. علاوه بر این معلم می تواند با توجه به شرایط کلاس و فرصتی که دارد، فعالیت های ویژه ای را برای اشعار در نظر بگیرد. مثلا از دانش آموزان بخواهد برخی از آنها را حفظ کنند. توضیح شعر به شیوه متن درس اصلا لازم نیست.

کتاب خوانی

در کتابنامه های رشد فهرست ۵۲ کتاب آمده است. معلم از میان کتاب های پیشنهادی یا هر کتاب دیگری که خود تشخیص می دهد یکی را برگزیده، در کلاس می خواند؛ آنگاه از دانش آموزان می خواهد به سوالات طرح شده در کتاب یا هر سوال دیگری که خود لازم می داند پاسخ دهند.

در طرح سوالات مربوط به کتابخوانی سعی شده است تمامی ابعاد محتوایی و ظاهری و دانشی در نظر گرفته شود. این بخش با این هدف طراحی شده است که فرهنگ کتابخوانی رشد کند و گسترش یابد؛ مهارت خواندن تقویت شود، کتابخانه های مدارس غنی گردد و آموزه ها تنها مختص به کتاب درسی نباشد. یکی از ویژگیهای متمایز این برنامه اختصاص ساعت کتابخوانی در برنامه زبان آموزی است؛ زیرا برنامه ریزان آموزشی و متخصصان آموزش زبان یکی از خلاءهای نظام آموزشی کنونی را ضعف مهارت خواندن می دانند.

کتاب خوانی در تقویت سه مهارت دیگر نقش به سزایی دارد به گونه ای که می توان گفت زیربنای ضعف مهارت های زبانی، در نادیده گرفتن مطالعه و کتاب خوانی و بی توجهی به آن است. ضمناً می دانیم که این مهارت باید از کودکی نهادینه شود تا در آینده به یک عادت مثبت و مفید بدل گردد. انتخاب ۵۲ کتاب برای ۵۲ هفته سال است که معلم از میان آنها تنها ۲۲ کتاب را متناسب با ۲۲ درس کتاب و موضوعات آن انتخاب می کند.

آموزش فارسی اول ابتدایی ساختار بخش ۲ نشانه های ۱

در این بخش ۳۰ نشانه خطی فارسی طی ۱۵ درس و ۱۵ هفته آموزش داده می شود. هر درس شامل معرفی و شناخت دو یا سه نشانه است. جدول زمان بندی آموزش نشانه ها در مقدمه کتاب آمده است.

- هدف

- * شناخت و تشخیص نشانه های خطی (الفبا) و آوایی زبان فارسی
- * انطباق و همگون سازی صدا با نشانه خطی زبان فارسی و توانایی ترکیب آنها
- * آموزش مهارت های شهروندی
- * آموزش و گسترش مهارت های شفاهی زبان فارسی
- * آموزش و گسترش مهارت های کتبی زبان فارسی
- * ایجاد نگرش مثبت نسبت به مهارت های شفاهی و کتبی
- * ایجاد نگرش مثبت نسبت به زبان فارسی به عنوان عامل پیوند پاره فرهنگ ها.

هر درس از این بخش شامل قسمتهای زیر است:

قسمت نخست آموزش فارسی اول ابتدایی: عنوان متن اصلی درس

۱- تصویر بزرگ اصلی

۲- تصویرک‌ها

۳- متن نوشتاری

۴- تصویر درشت نشانه

۵- چینش نشانه‌ها

قسمت اول: تصویری کلی (تصویر بزرگ، تصویر عنوانی یا تصویر مادر)

که ضمن حفظ ارتباط با بخش نگاره‌ها و تقویت مهارت‌های شفاهی زبان، بر آموزش نشانه‌هایی خاص تأکید می‌ورزد. محتوا تصویر بزرگی است که معمولا تمامی عناصر لازم برای تدریس را دربردارد و در این کتاب در سطح تمام دروس توزیع شده است.

این عناصر عبارت‌اند از:

* شبکه آوایی

* تصویری

* معنایی

یعنی وقتی به واژه‌ای بر میخوریم، دست کم براساس سه زمینه صدا، تصویر و معنا به یاد واژه‌های دیگری واژه‌های توت، تور، «توپ» می‌افتیم که با هم یک شبکه واژه را تشکیل می‌دهند؛ مثلا با شنیدن واژه توس یا ... به ذهنمان می‌آید که اشتراک آوایی/ت دارند یا سوپ و رود به علت وجود واج‌های /و/ و/پ؛ اما دیدن توپ، هر شیئی کروی از حباب گرفته تا کرات آسمانی را به خاطرمان می‌آورد و باز هم شبکه‌ای از واژه‌ها به ذهن می‌آید.

گاهی نیز با شنیدن، دیدن یا حتی فکر کردن به توپ، شمار زیادی از بازی‌هایی که محور اصلی آن‌ها توپ است به ذهن می‌آید؛ از قبیل: فوتبال، والیبال، تنیس روی میز، هندبال، واترپلو و...

- هدف

* پرورش خوب دیدن

* فعال کردن ذهن

* آموزش مجموعه اهداف نگرشی

* جلب توجه به مفهوم یا مفاهیم مورد نظر

* تقویت مهارت های زبانی

قسمت دوم:

در زیر هر تصویر سه تا شش تصویر(تصویرک یا تصویر کوچک) از محتوای داخلی تصویر کلی به همراه واژه آن به خط خواندن(نسخ) آورده می شود.

این تصاویر که حاوی کلید واژه های درس هستند، از میان واژه هایی انتخاب می شود که قبلا دانش آموز در بخش نگاره ها با آنها آشنا شده و شکل خطی آنها را دیده و تلفظ آنها را شنیده است. هر واژه ضمن ارتباط معنایی با دیگر واژه ها، یک یا دو

حرف مشترک نیز دارند. مثلا: باد، باران، برف، سبز، سفید، سرخ، مدرسه، مدیر، پرچم

یک حرف از این کلید واژه ها با رنگ قرمز مشخص شده که تاکید اصلی درس، همان صداست.

صدا نه به شکل مجرد بلکه در قالب واژه آموزش داده می شود. تصویرک ها ساختار تعدادی تصویر کوچک است که یا از متن تصویر پایه استخراج می شوند یا با تصویر پایه تناسب ظاهری و مفهومی دارند.

واژه ی مربوط به هر تصویرک با خط نسخ، خط خوانداری با رنگی کردن نشانه مورد نظر در زیر آن نوشته شده است.

معمولا این واژه و تصویر در نگاره ها تکرار شده است و واژه اصلی کلیدی آن چندین بار آمده است و دانش آموز بر اثر تکرار و تمرین، می تواند بدون کمک معلم آن را بخواند.

- هدف

* خواندن واژه به کمک تصویر

* تشخیص و تفکیک واج و نشانه

* نوشتن به معنای رمزگذاری و انطباق نشانه با صدا

قسمت سوم:

پس از ارائه واژه‌ها و تمرین کافی برای آموزش هر حرف و اطمینان یافتن از آموزش، متنی کوتاه و حتی الامکان آهنگین آمده که فقط برای خواندن است. یعنی دانش آموز نه ملزم به یادگیری شکل املائی و نوشتاری آن است و نه از روی آن مشق می‌نویسد.

کلمات انتخابی الزاما از حروف خوانده شده نیستند، زیرا روش خواندن، کلی یا پیکره نگر است. دانش آموز با دو قرینه شکل و تصویر، قادر خواهد بود خواندن را فرا گیرد. یکی از تمرین‌هایی که در گذشته مبنای آموزش خواندن و نوشتن بود بخش کردن و صداکشی است.

ضمن تایید این شیوه به عنوان یکی از مهارت‌های زبانی تسهیل کننده در آغاز زبان آموزی، بر این باوریم که ادامه آن به شکل افراطی و مستمر روند آموزشی را کند می‌کند.

به ویژه اگر دریابیم که دانش آموزان به حد قابل قبولی در تشخیص صدا و حرف مورد نظر پیشرفت کرده اند ادامه این روش برای دانش آموزان دیرآموز یا آنان که ناتوانی یادگیری دارند و کسانی که از شنوایی و یا بینایی یا درک کامل برخوردار نیستند، مناسب است.

متن نوشتاری و متناسب با موضوع هر درس پس از تصویرک‌ها آمده است که از تعدادی کلمه (به عنوان کل) یا جمله (به عنوان کل) که با آهنگی تقریبا موزون بیان شده صرفا برای خواندن می‌باشد.

واژه‌ها یا جمله‌هایی را که دانش آموز از طریق تصویر خوانی، می‌شناسد و می‌تواند با توجه به تجربه قبلی (آشنایی در نگاره‌ها) یا از طریق جا به جایی برخی از نشانه‌ها / واژه‌ها در زنجیره جانشینی بخواند.

- هدف

* ایجاد و تقویت مهارت خوب خواندن

* ایجاد و تقویت مهارت خوب نوشتن

قسمت چهارم:

حرف و صدای مورد آموزش و شکل‌های خطی آن به شکل درشت و خوانا در پایین صفحه به طور مستقل نوشته می‌شود.

تصویر درشت واج یا گونه‌های واج؛ به عنوان مثال ا

- هدف

* ایجاد توانایی تفکیک واج و حرف

* توانایی تطبیق صدای نشانه با شکل خطی آن

قسمت پنجم:

طرح انگشت اشاره است که حروف آموزش داده شده و در حال آموزش و حروف در آینده با سه رنگ متمایز در آن درج شده و تا پایان آموزش حروف و صداها ادامه می یابد.

انگشت اشاره به این هدف ترسیم شده است که دانش آموز هر روز حرف آموخته شده را پیش چشم داشته باشد.

چینش نشانه ها: در این بخش نشانه ها با چهار رنگ چیده می شوند:

سیاه بیانگر نشانه های آموخته شده قرمز بیانگر نشانه مورد آموزش

آبی بیانگر نشانه درس بعدی رنگ سبز برای نشانه های استثنا به کار گرفته شده است.

- هدف

* تمرین دیداری (مشق نظری) واج های خوانده شده و شکل های متفاوت آن

* آمادگی بصری برای واج خوانده نشده

فعالیت های یادگیری هر درس

اهداف فعالیتهای این بخش تقریباً هماهنگ با هدف های ذکر شده در بخش نگاره است که در این قسمت با تعمیق بیشتری

تداوم می یابد:

بین و بگو - گوش کن و بگو - به دوستان بگو - بگرد و پیدا کن - بازی و نمایش - کتاب خوانی - با هم بخوانیم

ساختار بخش ۳، نشانه های ۲

در این بخش، ۱۰ نشانه باقی مانده که عمدتاً حروف عربی هستند و دارای شکل های مختلف و یک صوت واحد می باشند،

آموزش داده می شود. اینها حروف و صداهایی هستند که درجه دشواری بیشتری نسبت به بقیه دارند.

این ۱۰ نشانه طی ۷ هفته آموزش داده می شود. نشانه های این بخش عبارت اند از: تشدید، ص، ذ، ع، ث، ح، ض، ط، غ و ظ.

یادآوری

۱- هر درس از این بخش با یک متن ساده، روان و آموزشی آغاز می شود.

در این متن ها مشکل آموزش های قبلی وجود ندارد، زیرا متن ها از حروف و صداهای خوانده شده، انتخاب می شوند.

بنابراین، دست معلم در استفاده از این درس ها برای گفتن املا باز است.

در متن از کلید واژه هایی استفاده می شود که حاوی حرف یا صداهای مورد آموزش باشد.

تمرینهای این بخش، همان است که در بخش اول با آنها آشنا شدیم.

در این تمرین ها علاوه بر تعمیق آموزش های همان درس به تکرار و تمرین آموخته های درس های پیش هم توجه می شود.

۲- یک درس از درس های این بخش به صورت آزاد در نظر گرفته شده است

« درس آزاد » فرصتی است تا دانش آموز و معلم در کنار هم، متناسب با ذوق و علائق و ملاحظات فرهنگ بومی زبان و ادبیات

محلی و ضرورت هایی که احیانا در دروس دیگر دیده نشده و یا معلم خود احساس نیاز می کند، درسی را طراحی کنند. هدف

از این درس مشارکت دانش آموز و معلم، و ایجاد فرصت های ویژه برای خلاقیت و اعتماد به نفس است.

روان خوانی آموزش فارسی اول ابتدایی

روان خوانی، تمرین و پرسش و خودآزمایی و سایر فعالیت های یادگیری ندارد؛ زیرا هدف آن، خواندن و سریع خواندن به

همراه درک و دریافت است.

در این بخش، سرعت انتقال مطلب از صفحه کتاب بر صفحه ذهن مطرح است و به همین دلیل، جز متن درس، هیچ عنصر

دیگری که احتمالا ممکن است مزاحم درک و دریافت سریع تلقی شود در این بخش نیامده است.

سخن اخیر به معنای نفی اهمیت روان خوانی نیست، بلکه این واقعیت را می رساند که روان خوانی به تنهایی نمی تواند جوابگوی

انتظاراتی باشد که جامعه از نوآموز امروز و شهروند فردا دارد.

درست به این بار عظیم را بر دوش ۵۲ کتاب داستان گذاشته است و ده ها شعر « فارسی » همین دلیل است

که کتاب که به تناسب و تناوب در کلاس و خارج از کلاس خوانده می شود؛ بنابراین، بخش اخیر را بهتر است پنجره ای تلقی کنیم به فضای گسترده آن همه کتاب، یا کلیدی برای گشودن در باغ رویایی خواندن و از آن، در جهت ارتقای کیفی و کمی مهارت خواندن در کودکان بهره بگیریم.

* توجه:

پیش نیاز مطالعه درک و دریافت درست محتوای این کتاب، کتاب «راهنمای آموزش زبان فارسی در دوره ابتدایی یا «روش شناسی آموزش زبان فارسی» است که همزمان با این اثر، تولید و چاپ شده است، بنابراین، لازم است همکاران گرامی ابتدا آن را تهیه و به دقت مطالعه فرمایید.

* نکته مهم:

ذکرنامه تصاویر تنها برای آشنایی با شکل کلی کلمه است نه یادگیری شکل نوشتاری آن، پس تأکید بر روی تصویر است نه واژه.

کتاب مهارت خواندن در آموزش پرورش پیکر هنگر (کلی) کتاب مهارت نوشتن، بر روش سازه نگر (جزئی) تأکید دارد، اما با توجه به نگاه تلفیقی، در مراحل از آموزش به فراخور محتوا، به هر دو روش توجه شده است. این برنامه بر پایه مهارت های گفتاری (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن، تفکر و استدلال) مهارت های نوشتاری (دست ورزی، رونویسی، کلمه نویسی، بند نویسی و املا و ...) سازماندهی شده است.

کتاب فارس مهارت خواندن، با نگراره آغاز شده است؛ این بدان معناست که گام نخست در آموزش زبان، پرورش سواد بصری به همراه رشد سواد شنیداری است که با دست ورزی های همراه شده است. در پی تقویت چشم و گوش و ماهیچه های دست و رشد تواناییهای فراگیران، آموزش نشانههای خطی زبان آغاز میشود. دانش آموزان پس از آشنایی با شکل نوشتاری نشانه ها و کلمه ها، در کتاب کار از نمونه تحریری آنها، بازنویسی و نمونه برداری میکنند. برای پویا تر کردن آموزش و ژرفا بخشی و تثبیت آموخته ها توصیه می شود.

برای تقویت خوانا نویسی و خوش خطی دانش آموزان، در سازماندهی محتوا، سه نوع خط به کار گرفته شده است:

الف) خط نسخ، چاپی یا خط خوانداری که سرمشق خواندن شاگردان است و همان خطی است که معمولا همه کتابهای کودکان به آن خط نوشته چاپ می شود. این خط برای کمک به خواندن درست، سریع و روان استفاده شده است.

ب) خط نوشتاری که سر مشق نوشتن دانش آموزان استو خطی است که متن درسها با آن نوشته شده است. مبنای بهره گیری از خط نوشتاری یا تحریری، مشق نظری، دست ورزی و تمرین عملی دانش‌آموزان است، این کار با الگوپذیری از روی کتاب و تمرین و تکرار میسر می شود.

پ) خط نستعلیق ساده یا شبه نستعلیق که برای پرورش سواد بصری و حس زیباییشناسی و با هدف آشنایی با جلوه‌های از هنر ایرانی اسلامی، فقط در بخش «باهم بخوانیم» به کار گرفته شده است.

برای آشنایی دانش آموزان عزیز با خط خوش و زیبا نویسی و پرورش سواد دیداری، برخی از واژه ها در متن درس (بخش سوم)، به هر دو شکل (خط خواندن و خط نوشتن)، نوشته شده است؛ مانند: فجر و فجر نستعلیق لازم است آموزگاران در آموزش، به این دو شکل نوشتاری اشاره کنند، اما در ارزشیابی درس املا، آنچه باید مورد توجه باشد، درست نویسی شکل املائی کلمات است، نه نوع خط آنها، بنابراین، املائی کلمه فتح و فتح نستعلیق هر دو صحیح است.

یکی از درسهای کتاب، «درس آزاد» است. تهیه محتوای مناسب برای این درس، به عهده معلمان محترم دانش آموزان عزیز گذاشته شده است تا با توجه به نیازهای منطقه ای، ضرورت های فرهنگی و آداب و رسوم محلی به تولید آن پردازد. در اینجا رعایت عناصر ساختاری درس و هماهنگی با دیگر درسها، لازم است.

در پایان بخش دوم و سوم کتاب فارسی، متن هایی به نام «روانخوانی» آمده است. در تهیه و تدوین و گزینش این متنها به میزان پیشرفت زبان آموزی دانش آموزان، توجه بیشتری شده است؛ از این رو، تکرار و تمرین در خوانش این متنها، به رشد مهارت خواندن و پرورش توانائی درک آنان کمک خواهد کرد.

برای ایجاد هماهنگی بیشتر در زمینه خوانش صحیح اشعار و متنهای کتاب به زبان فارسی معیار، لوح فشرده «کتاب گویا»، آماده شده است، بهره گیری از این ابزار، سبب تقویت قوه شنیداری و پرورش ذوق و ایجاد تنوع و نشاط در فراگیران خواهد شد.

از روش های فعال مشارکتی و همیاری و ... استفاده شود تا دانش آموزان، برای شکوفایی تفکر و پرورش استعدادهای خود در جریان یاددهی یادگیری، نقش اثربخش تری داشته باشد.

ارزشیابی توصیفی، فرصت مناسبی را برای شناسایی دقیق توانایی و استعدادهاى فراگیران فراهم می‌آورد.

با توجه به این که سازماندهی محتوا و برنامه ریزی آموزش زبان، بر بنیاد نیازهای دانش آموزان و قابلیت ذهنی و توانایی زبانی آنان و با تکیه بر مبانی علمی و تجربه کارشناسانه، صورت پذیرفته است، لازم است آموزگاران گرامی و اولیای محترم مدارس به کتاب درسی و رعایت برنامه آن، پایبند باشند و از تحمیل کتابهای کمک درسی به فرزندان عزیز، خودداری فرمایند. برای گسترش فرهنگ مطالعه و پرورش روحیه کتابخوانی، به معلمان عزیز، توصیه میشود به گونه ای برنامه ریزی کنند که در هر فعالیت «کتابخوانی» یک کتاب مناسب با این گروه سنی در کلاس خوانده شود.

جمله های کوتاه، گویا و پرمایه که در پیشانی بخشهای کتاب فارسی گنجانده شده است، اگرچه با زبان آموزی، پیوندی مستقیم ندارد اما از دید محتوایی کامل با آموزه های فرهنگی تربیتی و اهداف آموزشی کتاب، درآمیخته و آگاهانه انتخاب شده‌اند؛ بنابراین، لازم است آموزگاران محترم با درنگ بر سر آن عبارات، زمینه گفتگوی دانش آموزان را نیز فراهم آورند. برنامه زمانبندی آموزش این کتاب، فقط برای هماهنگی بیشتر و ایجاد هم نوائی در جریان آموزش عمومی کشور، تهیه و تدوین شده است و جنبه پیشنهادی دارد، به همین سبب در مناطق مختلف، با توجه به شرایط آب و هوایی و بافت اقلیمی، به تشخیص کارشناسان آموزش ابتدایی استانها، قابل انعطاف و تغییر پذیر است.

کتاب درسی، سند رسمی، معتبر و محوری آموزش و پرورش است که در کنار دیگر ابزار و امکانات که به آن «کارافزارهای آموزشی یا بسته آموزشی» می‌گوییم، با محتوای برنامه ریزی شده و هدفمند در چرخه آموزشی قرار می‌گیرد. کتاب فارسی از کتابهای اساسی دوره ابتدایی است که باید ایفاگر نقش ها و فعالیت های گوناگون برای تحقق اهداف زبان آموزی اهداف ارزشی و نگرشی، نگارشی، املائی، ادبی و مهارتهای زندگی باشد تا دانش آموز را برای زیستن متعالی و شناخت درست و دقیق زبان و فرهنگ و ادبیات آماده کند.

کتاب معلم یا راهنمای آموزش که اکنون پیش روی شماست، بر پایه ساختار کتاب فارسی سازماندهی شده است؛ به همین روی، چهار بخش دارد:

- بخش اول: ساختار و محتوای فارسی اول

- بخش دوم، آموزش نگاره ها

- بخش سوم، آموزش نشانه های یک

- بخش چهارم، آموزش نشانه های دو

* توجه:

پیش‌نیاز مطالعه، درک و دریافت درست محتوای این کتاب، کتاب «راهنمای آموزش زبان فارسی در دوره ابتدایی یا «روش شناسی آموزش زبان فارسی» است که همزمان با این اثر، تولید و چاپ شده است، بنابراین، لازم است همکاران گرامی ابتدا آن را تهیه و به دقت مطالعه فرمایند.

بازخوانی، نقد و پیشنهادهای ارزنده شما در بهبود و اعتلای کتاب درسی و راهنمای آن می‌تواند موثر باشد.

خط مخصوص آموزش را می‌توان به دو دوره تقسیم کرد:

۱- قبل از حروفچینی و ماشین چاپ

۲- پس از حروفچینی و استفاده از ماشین چاپ

با به‌کارگیری چاپ و نشر کتاب در دوره قاجار باب جدیدی در تولید کتاب در ایران گشوده شد. از آنجا که این رویداد بدون هیچ پیش‌زمینه‌ای در جامعه ظهور یافته بود، نوع نگاه و شیوه رویارویی با حروف جدید فلزی در نوع خود قابل تعمق است؛ زیرا مهمترین بخش در ساختار کتاب چاپ سربی حروف آن است. در این کتابها، به لحاظ محدودیتهای فنی، هیچ نشانی از تزئینات و عوامل جذابیت بصری موجود در نسخه‌های خطی مشاهده نمیشود و حروف خشک سربی تنها ویژگی شاخص این کتابها به شمار می‌روند.

دوره قبل از حروفچینی و ماشین چاپ را میتوان به چند بخش و خطوط مختلف تقسیم رد و از دید آموزش مورد بررسی قرار داد.

خوشنویسان معتقد هستند که در آن دوره، مردم خوش خط تر بوده اند اما به سرعت و یادگیری در آموزش هیچ اشاره‌ای نمی‌کنند این مهم را نباید از نظر دور داشت که تعداد کاراکترهای مورد استفاده به مراتب بیش از آن چیزی بوده که در حال حاضر عامه با آن آشنایی دارند.

سابقه دیرین خط و خوشنویسی و جایگاه اجتماعی آن در جامعه ایرانی بر کسی پوشیده نیست اما نوع به‌کارگیری حروف جدید سربی ساختار تولید کتاب در آن دوره را با تغییری فاحش روبه‌رو ساخته که این مسیر در گذر زمان به کتاب‌سازی و طراحی حروف نوین انجامیده است. هرگاه بخواهیم به منابعی که سعی در روشن‌سازی تاریخ چاپ در ایران داشته‌اند اشاره‌ای داشته باشیم باید از کتابهای تاریخ چاپ در ایران، تاریخ چاپ سنگی در ایران نام ببریم و اگر قصد، اشاره به پیشینه پژوهش در حوزه

شناخت حروف و یا خوشنویسی فارسی باشد باید کتابهای تعلیم خط فضائی، را از اینگونه بر شمريم. البته بیشتر منابعی که تاکنون در این زمینه به رشته تحریر درآمده به وجوه تاریخی نظر داشته اند.

به بیانی دیگر، تایپوگرافی در دو بخش خود را نمایان میسازد. بخش تخصصی آن به طراحی تایپ فیس یا قلم و بخش دیگر به جنبه های کاربردی، یعنی به تنظیمات و کار با حروف، میپردازد. در هر دو صورت، طراح باید برای رسیدن به هنر تایپوگرافی، از شناختی کامل نسبت به تایپ و قدرت تجزیه و تحلیل و اعمال تغییرات صحیح برخوردار باشد.

نوع خط و ویژگی حروف بهره گیری از حروف مناسب برای حروفچینی، نخستین و مهمترین عامل در خوانایی متن است. با نگاهی به متن میتوان به استفاده از خط نسخ در رساله جهادیه پیبرد. با ورود حروف سربی کتابهای اولیه از خارج کشور، شکل تازه های از کاربرد خط و نیاز گسترده به حروف قابل تکثیر فارسی برای چاپ رواج یافت. تا پیش از طبع این اثر، همه کتابها توسط خوشنویسان با قلمهای نستعلیق، شکسته نستعلیق، و نسخ نگارش میشد اما با آغاز به کار چاپ این کتاب، طراحی حروف و تایپوگرافی فارسی به طور جدی در ایران مطرح و اولین گامها در راه حروفچینی سربی برداشته شد و خط نسخ نیز به بهای از دست دادن بسیاری از زیبایی هایش به قالب حروف سربی در آمد. البته دلیل استفاده از این خط به ساختار آن نیز بستگی دارد که از مهمترین ویژگیهای آن خوانایی، زیبایی، ساختار هندسی مناسب برای حروفچینی و تقسیم متعادل فضای مثبت و منفی و قابلیت سازگاری با حروف سازی متحرک فلزی است. این عوامل میتواند امکانات متنوعی را در اختیار طراحان قرار دهد.

می دانیم روش تدریس الفبا و همچنین انتخاب خطی که در کلاس اول ابتدایی، الفبا را با آن یاد میدهند شباهت زیادی به نسخ دارد و به همین جهت آن را شبه نسخ می نامند.

نوع خط بکار رفته در کتابهای درسی از اول دبستان خط «تحریری»، «نسخ» و «نستعلیق ساده یا شبه نستعلیق» است که با سه هدف متفاوت در کتابهای درسی به کار گرفته شده است. «خط تحریری» بر حسب مطالعات و پژوهش های متفاوت برای مشق و نوشتار کودکان و زبان آموزی انتخاب شده است. به دلیل اینکه خط تحریری مبتنی بر قوس و دایره است و دست زبان آموزان در نوشتن روان تر حرکت می کند و تقلید نوشتاری آن نیز آسان است، بر این اساس متن درس ها به خط تحریری است و به عنوان سرمشق در نوشتن مورد استفاده قرار می گیرد.

«خط نسخ» یا خط چاپی تنها در بخش‌های روان‌خوانی کتاب به کار گرفته شده که اکثر این بخش‌ها دارای ساختار داستانی است و با هدف آشنایی بصری دانش‌آموزان با خط چاپی و سهولت در خواندن و افزایش سرعت خواندن به کار گرفته شده است. این خط با توجه به اینکه گوشه‌دار یا زاویه‌دار است، برای نوشتن مناسب نیست و دست کودکان را در نوشتن کند می‌کند.

«خط شبه نستعلیق یا نستعلیق ساده» نیز تنها در شعرهای کتاب مورد استفاده قرار گرفته که هدف اصلی از استفاده این خط در کتاب‌های درسی، آشنایی بصری زبان‌آموزان با جلوه‌های هنری خط است که به عنوان یکی از میراث‌های فرهنگی و هنری ایرانیان به شمار می‌رود. استفاده از این خط هرگز مورد انتظار نیست و تقلید در نوشتار نیز در اهداف نوشتاری تعیین نشده و با توجه به لذت و جلوه بصری که خط نستعلیق دارد، در اشعار کتاب مورد استفاده قرار گرفته است. رویکرد استفاده از این سه نوع خط فقط در کتاب‌های فارسی دبستان مورد استفاده قرار گرفته است ولی در سایر کتاب‌ها فقط از خط نسخ استفاده شده است.

ایرادات وارد بر آموزش خوشنویسی در ابتدایی

با اینکه در سال‌های اخیر در نوع نوشتاری کتاب‌های ابتدایی تجدید نظر شده ولی با این وجود اکثریت بچه‌های ابتدایی چندان خوش خط نیستند. برای همین این سوال ذهنمان را درگیر کرد که ایراد کار کجاست؟ برای یافتن پاسخ به سراغ آقای حسن زاده که یکی از اساتید خوشنویسی است و سالهاست با بچه‌های خردسال کار می‌کند رفتیم و ایشان انتقادهای زیر را در مورد کتاب‌های ابتدایی بیان کردند:

۱- نبود خط زمینه در کتب درسی: در سال اول ابتدایی در بخش‌های اول کتاب فارسی خط زمینه آورده شده است ولی از بخش پایانی همین کتاب تا کتاب‌های فارسی پایه‌های بالاتر اصلاً از خط زمینه استفاده نشده است. همچنین در سایر کتاب‌ها نیز اصلاً از خط زمینه استفاده نشده است.

۲- عدم استفاده از خط نستعلیق در کتاب‌های دیگر مانند علوم، ریاضی و ...

۳- مهارت نداشتن معلمان در زمینه‌ی خوشنویسی

۴- وجود تعداد زیاد دانش‌آموزان در یک کلاس به طوری که معلم فرصت کارکردن با تمامی بچه‌ها را ندارد.

۵- در متون کتاب های فارسی از حروف کشیده ی "س یا ش" که از عناصر خط نستعلیق است برای زیبا سازی متون استفاده نشده در حالی که نوشتن دندانه های پشت سرهم این حروف در کلماتی مثل "شش" برای کودک سخت است.

- جمع بندی و نکات مهم

- کتاب مهارت خواندن در آموزش پرورش پیکره نگر (کلی) کتاب مهارت نوشتن، بر روش سازه نگر (جزئی) تأکید دارد، اما با توجه به نگاه تلفیقی، در مراحل از آموزش به فراخور محتوا، به هر دو روش توجه شده است.

- کتاب فارسی مهارت خواندن، با نگاره آغاز شده است؛ این بدان معناست که گام نخست در آموزش زبان، پرورش سواد بصری به همراه رشد سواد شنیداری است که با دست ورزی همراه شده است.

- در پی تقویت چشم و گوش و ماهیچه های دست و رشد توانایی های فراگیران، آموزش نشانه های خطی زبان آغاز می شود.
 - دانش آموزان پس از آشنایی با شکل نوشتاری نشانه ها و کلمه ها، در کتاب کار از نمونه تحریری آنها، بازنویسی و نمونه برداری میکنند

- خط شبه نستعلیق یا نستعلیق ساده در حقیقت، مرده ریگ و میراث عظیم فرهنگ مکتوب و زیبایی شناسی هنر اسلامی ایرانیان است فقط در بخشهای «باهم بخوانیم»، برای شعرها استفاده شده است تا پس از رویارویی با جلوه های زیبایی و هنر چشم نواز، سواد بصری دانش آموزان در مسیر درستی پرورده شود.

- برای تقویت خوانا نویسی و خوش خطی دانش آموزان، در سازماندهی محتوا، سه نوع خط به کار گرفته شده است.

- البته در ادامه در کلاس های بالاتر از فونت «بدر» و «زر» نیز استفاده شده که شاید یکی از دلایل استفاده از آن علاوه بر ماشین بودن، خوانا بودن این فونتها بوده باشد. این فونتها با توجه به ساختار آن که حالتی از نسخ بوده، برای راحت خواندن مناسب است؛ منتهی به زیبا نوشتن کمکی نکرده، ولی در جهت خوانا نوشتن شاید موثر بوده است. البته ویژگی بعضی از این فونت ها داشتن حروف ترکیبی در آنها است که آن را به حالت دستنویس نزدیک میکند

- از فواید این خط ساختار ساده آن برای آموزش است و زاویه دار و ناهمگون بودن حروف از معایب آن است.

* نکته: مبنای بهره گیری از خط نوشتاری یا تحریری، مشق نظری، دست ورزی و تمرین عملی دانش آموزان است.

* نکته: برای آشنایی دانش آموزان عزیز با خط خوش و زیبا نویسی و پرورش سواد دیداری، برخی از واژه‌ها در متن درس (بخش سوم)، به هر دو شکل (خط خواندن و خط نوشتن)، نوشته شده است

در ارزشیابی درس املا آنچه باید مورد توجه باشد، درست نویسی شکل املائی کلمات است، نه نوع خط آنها. در پایان بخش دوم و سوم کتاب فارسی، متن‌هایی به نام «روانخوانی» آمده است. در تهیه و تدوین و گزینش این متن‌ها به میزان پیشرفت زبان آموزی دانش آموزان توجه بیشتری شده است.

برای ایجاد هماهنگی بیشتر در زمینه خوانش صحیح اشعار و متنهای کتاب به زبان فارسی معیار، لوح فشرده «کتاب گویا»، آماده شده است، بهره‌گیری از این ابزار، سبب تقویت قوه شنیداری و پرورش ذوق و تنوع و ایجاد نشاط در فراگیران خواهد شد.

برای بهره‌گیری کاراکتر از شیوه ارزشیابی توصیفی، لازم است از آغاز سال، ابزارهای مناسب، همچون آزمونهای عملکردی، کارپوشه‌ها و سیاهه رفتار تهیه شود تا بازخوردهای توصیفی، به هنگام و به جایگاه، ثبت و ارائه گردد.

دوره پس از حروفچینی و استفاده از ماشین چاپ خط مخصوص آموزش پس از اختراع ماشین چاپ و رواج یافتن آن در ایران که از دوران مشروطیت آغاز شده بود و رشد جمعیت، نیاز به سرعت در امر اطلاع‌رسانی و استفاده از فناوری جدید بیش از پیش احساس شد و آموزش نیز جدا از این امر نبود، پس استفاده از ماشین چاپ برای چاپ کتاب درسی مورد نظر و به تبع آن استفاده از حروف چینی لازم آمد

جمله‌های کوتاه، گویا و پرمایه که در پیشانی بخشهای کتاب فارسی گنجانده شده است اگرچه با زبان آموزی، پیوندی مستقیم ندارد اما از دید محتوایی کاملاً با آموزه‌های فرهنگی تربیتی و اهداف آموزشی کتاب درآمیخته است.

ایران عرضه

مرجع نمونه سوالات

آزمون های استخدامی سراسری

به همراه پاسخنامه تشریحی

خدمات ایران عرضه:

- ارائه اصل سوالات آزمون های استخدامی
- پاسخنامه های تشریحی سوالات
- جزوات و درسنامه های آموزشی

برای تهیه بسته سوالات استخدامی راهنمای معلم فارسی با پاسخنامه تشریحی، **اینجا** بزنید.

همچنین جهت مشاهده آخرین اخبار استخدامی آموزش و پرورش، **اینجا** بزنید.

@iranarze